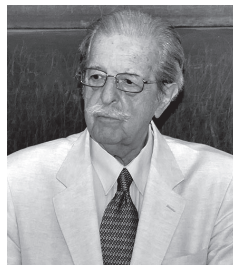

ΑΝΤΩΝΙΟΣ-ΑΙΜΪΛΙΟΣ Ν. ΤΑΧΙΑΟΣ
ANTÓNIOS-AIMÍLIOS N. TACHÍÁOS

(1931 – 10. dubna 2018)

10. dubna 2018 zemřel ve věku 87 profesor Anthony-Emil N. Tachiaos. Odešel v něm jeden z nejdůležitějších badatelů v oboru dějin byzantsko-slovanských vztahů a ve skutečnosti jeden ze zakladatelů této vědní disciplíny v Řecku.

Přípravu pro svou vědeckou dráhu získal v letech 1954–1957 během postgraduálního studia v Paříži (v Ruském institutu pro pravoslavnou teologii ale také na Sorbonně), kde si jako své studijní obory zvolil slovanskou filologii a dějiny slovanských církví. Po návratu do Řecka musel nastoupit tříletou vojenskou službu, kterou ukončil v hodnosti důstojníka řeckého letectva. Své první zaměstnání našel v Ústavu balkánských studií v Soluni, kde pracoval od roku 1960 až do roku 1967. Poté co roku 1962 obhájil na teologické fakultě Aristotelovy univerzity se skvělým výsledkem doktorskou disertaci na téma *Vliv hésychasmu na církevní politiku v Rusku v letech 1328–1406*, byl Tachiaos jmenován vedoucím slavistického oddělení ve svém ústavu, ovšem jeho úsilí směřovalo k akademické dráze. Roku 1965 se na teologické fakultě habilitoval, roku 1968 byl jmenován jejím mimořádným profesorem a roku 1974 konečně jejím řádným profesorem a vedoucím katedry dějin slovanských církví. Při jeho odchodu do důchodu roku 1998 mu pak senát Aristotelovy univerzity udělil titul doživotního čestného profesora. Ve vzpomínkách svých studentů zůstal A.-E. Tachiaos jako charismatický učitel, jenž dokázal nejen upoutat jejich pozornost, ale přímo je nadchnout pro obor, který přednášel. Radu z nich připravil pro vlastní akademickou dráhu a našel v nich později spolupracovníky na různých projektech.

Badatelská a tvůrčí činnost profesora Tachiaa se kromě řady dílčích otázek soustřeďovala na tři hlavní tématické okruhy. Snad okolnost, že se narodil a celý život strávil v Soluni (Thessalonike), jež byla o jedno tisíciletí dříve také rodným městem dvou velkých byzantských misionářů – Konstantina-Cyrila a jeho bratra Metoděje, běžně nazývaných Apoštolé Slovanů, ho vedla k tomu, že se začal systematicky zabývat dějinami jejich misie a jejich kulturního díla. V Řecku byl v tomto ohledu do značné míry průkopníkem. Činnosti těchto tvůrců prvního slovanského písma (glagolice) a slovanské literatury byla už

od 18. století nejen v různých slovanských zemích, ale i badatelé na Západě věnována velká pozornost a vznikla o nich rozsáhlá, dnes v podstatě až zcela nepřehledná odborná i popularizující literatura. Naproti tomu v Řecku, vlasti obou těchto mimořádných mužů, kteří svým kulturním dílem ovlivnili a na další staletí v podstatě určili trend spirituálního a kulturního vývoje převážné části jižních a východních Slovanů, zůstávaly dějiny jejich misie, jež bezpochyby byla jednou z nejdůležitějších, jež kdy Byzanc do ciziny vyslala, až do poloviny 20. století v odborné literatuře celkem opomíjeny. Tuto lacunu v řecké slavistice a byzantologii se A.-E. Tachiaos rozhodl vyplnit. Už roku 1971 založil časopis *Cyrrillomethodianum*, který pod jeho vedením záhy nabyl vysoké vědecké úrovně a zařadil se po bok předních odborných periodik této disciplíny. Publikovali v něm nejen řečtí autoři, ale Tachiaos získal jako přispěvatele i řadu významných badatelů z různých zemí a tento časopis tak získal skutečně mezinárodní charakter. Netoliko v něm, ale i v různých jiných sbornících a časopisech Tachiaos publikoval řadu závažných studií a jeho badatelská činnost v cyrilometodějské problematice vyvrcholila uveřejněním monografie *Cyril and Methodius of Thessalonica. The acculturation of the Slavs* (1989), která vyšla současně v řeckém i anglickém znění a dočkala se dokonce celkem tři vydání; později byla přeložena i do italštiny, rumunštiny a ruštiny.

Profesor Tachiaos aktivně ovládal několik slovanských jazyků; jak odpovídalo jeho pracovnímu zaměření, byly to zejména jazyky slovanských národů hlásících se k ortodoxnímu křesťanství a mezi nimi především ruština, jež byla jeho hlavním studijním předmětem na studiích v Paříži. To byl solidní základ jeho vědecké práce věnované dějinám Ruska a zvláště pak dějinám ruské církve; jednu významnou epizodu z jejích dějin si zvolil za téma své výše uvedené doktorské disertace, na níž začal pracovat už za studia ve Francii a kterou později obhájil v Soluni. Problematika vlivu byzantského hesychasmu na duchovní život slovanských národů ho nepřestala zajímat a i v pozdějších letech jí věnoval několik studií. V popředí jeho zájmů však stále zůstávalo Rusko. Kromě řady odborných i popularizujících článků výsledkem jeho bádání v tomto směru bylo i několik knižních publikací jako monografie *Rusko v době Romanovců 1613–1917* (2002), *Byzanc a Rusko* (2016) a poněkud osobně laděná publikace *Můj ruský svět* z roku 2015. Nebylo to ovšem jenom Rusko, jemuž věnoval svůj zájem a svou pozornost. Jeho rozhled po slovanském světě byl mnohem širší, jeho vědecký záběr mnohem komplexnější. Vzhledem k jeho vzdělání i postavení a úkolům na univerzitě bylo jen přirozené, že se soustřeďoval na *Dějiny slovanských ortodoxních církví*, což bylo téma jeho publikace z roku 1984. Jak důkladně se k zpracování tohoto tématu připravoval, dosvědčuje edice *Prameny k církevním dějinám ortodoxních Slovanů*, kterou vydal roku 1997. Širší tematické zaměření měla kniha *Řekové a Slované* publikovaná v témže roce.

Přímo srdeční záležitostí byl Tachiaův vztah ke Svaté hoře Athos a tam pak zvláště k ruskému klášteru Panteleimon. Měl velkou osobní zásluhu na tom, že se snad v posledních chvílích podařilo zachránit tento ohromný, kdysi velkolepý, ale nyní už téměř opuštěný a značně chátrající klášter. Díky své diplomatické obratnosti a řadě vlivných osobních kontaktů jak na řeckém ministerstvu zahraničních věcí, tak i v Rusku se mu podařilo ještě v době existence Sovětského svazu, v polovině šedesátých let docílit toho, že na Athos mohla přijet skupinka mladých duchovně zanícených Rusů, jimž bylo uděleno řecké státní občanství a kteří se pak mohli ujmout správy a také obnovy kláštera Panteleimon a obnovit v něm život mnišské komunity, která se potom postupně, byť jen pomalu začala rozrůstat. Tachiaos sám v tomto klášteru opakovaně pobýval s cílem zpracovat jeho archivní a knihovní fondy; byl vůbec prvním badatelem, který se vědecky zabýval tam chovanými (přesněji řečeno nalézajícími se) rukopisy, jež v mnoha případech přímo zachránil před zkázou. Výsledkem tohoto jeho úsilí byla edice *Slovanské rukopisy kláštera svatého Panteleimona (Rossikon) na hoře Athos* vydaná roku 1981. Jí pak o mnoho později následovalo monumentální historické dílo *Byzanc, Slované a hora Athos* (2006). S jeho podporou byl roku 2013 v Kyjevě založen Mezinárodní ústav pro zachování dědictví hory Athos, za jehož čestného předsedu byl zvolen.

Vedle své badatelské a pedagogické činnosti projevil profesor Tachiaos i velké schopnosti organizační. Jeho zásluhy o rozvoj slavistiky v Řecku byly nesmírné. Roku 1975 založil Řeckou společnost pro slovanská studia se sídlem v Soluni, od roku 1976 pravidelně reprezentoval řeckou slavistiku v Mezinárodním komitétu slavistů, podílel se také na ustavení Mezinárodní asociace pro studium a šíření slovanských kultur při UNESCO. Sám udržoval rozsáhlé mezinárodní styky s předními slavisty téměř ve všech evropských zemích i v USA. Opakovaně byl pozván k vědeckým pobytům v Dumbarton Oaks Center for Byzantine Studies ve Washingtonu, D.C., přednášel jako hostující profesor na univerzitě v New Yorku. Byl zván k přednáškám v různých univerzitách a institucích a sám zval při různých příležitostech zahraniční kolegy do Soluně, aby tak poskytl svým studentům a mladším kolegům přícházet do styku se současnou mezinárodní vědou.

A.-E. Tachiaos se samozřejmě zúčastnil se i četných mezinárodních konferencí a kongresů, ať už na nich vystupoval jako oficiální reprezentant řecké slavistiky, anebo se mu k nim dostalo osobního pozvání jako uznávanému znalci, jak tomu bylo např. při pozvání k účasti na cyrilometodějském kongresu, který byl roku 1985 pod egidou apoštolského stolce uspořádán Pontifikálním ústavem pro východní studia v Římě při příležitosti 1100. výročí úmrtí apoštola Slovanů arcibiskupa Metoděje. Tachiaos ovšem také sám různá vědecká setkání inicioval a organizoval. Významná byla konference *Thessa-*

loniki – Great Moravia, kterou uspořádal v říjnu 1997 v Soluni a jejíž akta vydal o dva roky později. Při takových příležitostech se profesor Tachiaos zpravidla projevil nejen jako schopný organizátor, ale také jako skvělý hostitel a odborné zasedání bylo zakončeno v duchu staré řecké tradice také družným symposiem. Pro osobnost profesora Tachiaa bylo charakteristické, že na veřejnosti vždy vystupoval pečlivě oděn a upraven, přičemž elegance jeho zjevu se snoubila s noblesou jeho projevu.

Bylo jen přirozené, že se mu za jeho neúnavnou organizační činnost a především za jeho obsáhlé vědecké dílo dostalo různých poct a ocenění, a to nejen v Řecku, ale ještě více v zahraničí. Za jeho zásluhy o Svatou horu Athos mu při příležitosti jejího milénia mu několik pravoslavných církví (řecká, ruská, československá) udělilo svůj nejvyšší čestný řád. 1981 mu bulharská vláda udělila řád vydaný k 1300. výročí vzniku bulharského státu a 1989 ho Univerzita Klimenta Ochridského v Sofii vyznamenala udělením zlaté medaile se stuhou. Několik akademických institucí si pokládalo za čest udělit mu doktorát honoris causa; byly to Univerzita v Sofii, Institut pro ortodoxní teologii v Paříži i St. Vladimir's Orthodox Theological Seminary při Fordham University v New Yorku. Roku 1981 byl profesor Tachiaos zvolen členem Srbské akademie věd, roku 1989 jej za svého čestného člena zvolila také Bulharská akademie věd a v roce byl zvolen korespondujícím členem Akademie věd v Athénách.

Určitým vyvrcholením jeho organizační i vědecké činnosti byla velkolepá mezinárodní konference *Cyril and Methodius: Byzantium and the World of the Slavs*, kterou A.-E. Tachiaos ve spolupráci s několika kolegy a s podporou magistrátu města Thessalonike uspořádal v listopadu 2013 jako závěrečnou součást oslav 1150. výročí úmrtí arcibiskupa Metoděje, ale také jako připomínku významu kulturního díla cyrilometodějské misie pro další dějinný vývoj slovanských národů. Konference se aktivně zúčastnili vedle řeckých přednášejících i badatelé z dvanácti dalších evropských zemí i z USA, kteří proslovili celkem 62 přednášky. Ty byly potom o dva roky později vydány, namnoze v rozšířené verzi a doplněné o poznámkový aparát, ve stejnojmenném mohutném sborníku o 832 stranách. Ten představuje netoliko další cenný vklad do souboru cyrilometodějského bádání, ale také – stejně jako konference sama – hold celoživotnímu dílu jejího iniciátora a organizátora profesora A.-E. N. Tachiaa.

Jeho smrtí zmizela ze scény řecké slavistiky velká osobnost, která ji do značné míry utvářela po dobu poloviny jednoho století. Nezmezelo však jeho dílo. Pokračuje v činnosti jeho žáků a pozdějších spolupracovníků, díky nimž se nyní řecká slavistika čestně řadí do souboru bádání v tomto oboru v dalších evropských zemích.

VLADIMIR VAVŘÍNEK